

Érteni és/vagy nézni?

Ha igaz, ha elfogadjuk, hogy kétféle néző van, az, akinek a színházban történet kell, mesét, szereplőket, világos viszonyokat akar, keres, és az, akinek képek, színek kellene, mozgást akar, akkor ezt az előadást igazán csak az egyik néző kedvelheti, érezheti magához közelinek. Az utóbbi. Az viszont, aki nem csak nézni, hanem érteni is szeretné, amit lát, csalódik.

Magamat az utóbbiak közé sorolom.

Semmiképpen sem szeretném rossz hírért kelteni egy részleteiben érdekes előadásnak, de azt sem tagadhatom, hogy értettem volna, mi miért történik, illetve ki kicsoda.

Holott ígéretesen indul. Kétségtelenül.

Míg teljes sötétség van, félelmet keltve végigzongoráz felettünk egy erős repülő(ke)t idéző hang. Beleborzongunk vagy legalábbis önkéntelenül összehúzzuk magunkat. Szerencsére fokozatosan kivilágosodik a színpad, ahová előhempereg egy ember formájú valaki. Vonaglik, fetreng. Sóhajtozik. Majd bemozdulnak a falnyi, éppen zöld (később hol kék, hol sárga) színű hasábok, s az összezáródó térben, most már felismerjük, egy férfi (Kőrösi István/Husza Dániel) szenved. Amikor hídba merevedik a teste, az addig sima falfelület hullámvásba kezd, most látjuk, hogy sok-sok szalagsíkból állnak az óriás hasábok falai (ez az előadás legnagyobb ötlete!), és a csíkok között emberi alakok tűnnek fel, kezeket, lábakat, fejeket látunk. Néhány másodperc után kisimulnak a hullámváz felületek, s a fetrengő férfitest is megnyugszik. Ekkor az immár kékbe váltó hátsó fal közepe kinyílik, s megjelenik egy kéz, a test felemelkedik, a kéz alá térdel, mintha simogatást várna, a kéz azonban visszahúzódik, a térdelő férfi bizonytalan, jobb híján megsimogatja a saját arcát, majd mivel az őt körülfogó falakból számos hívó kéz nyúlik ki, hirtelen felugrik, s megindul feljűk, de a kezek visszahúzódnak, eltűnnek, mintha ott sem lettek volna. A férfi pedig kétségbeesetten futkos az egyik faltól a másikig, nem érti, mi történt. Ahogy azt sem érti, kik azok, akik váratlanul kilépnek a falakból, de láthatóan megörül nekik, élvezi, hogy hozzájuk simulhat, hogy kedvesen megsimogatják, hátukra veszik, elétérdelnek, hogy a hátukra lép(het), egyre magasabbra emelkedik. Boldogan mosolyog. Majd mintha darázs csípte volna, elmenekül közülük, lekuporodik az egyik fal tövébe, az addig kedves ala-

kok pedig csúfolkodnak/incselkednek vele. Ekkor a csoport közepéből kiemelkedik egy díszes fekete ruhás, fehér köpenyes nő, kezében egy dobozt tart, s lassú léptekkel megindul felénk, a csoport közrefogja, hajlong a mereven álló nő körül, tapogatják, simogatják, a férfi megpróbál közelébe jutni, de nem sikerül. A nőt a csoport magasba emeli és méltóságteljesen kiviszi, a férfi pedig a jobb oldali falhoz megy, s az ott ülő nő (Jaskov Melinda) ölébe hajtja a fejét. Majd feláll, a tér közepére megy, s hirtelen lerogy, összekuporodik, mint akit kibírhatatlan fájdalom kínoz. Az a nő, akinek az imént az ölébe temetkezett, feláll, s látható részvétellel a fal mögé húzódik. Így reagálja le, adja tudtunkra, hogy valami borzasztó történt. Hogy mi, az nem derül ki, mert a színen maradt két alak (a többiek jobb hátul távoznak) közrefogja, s azt a dobozt adja oda, amit már láttunk a fekete ruhás nő kezében. Megtudjuk, a doboz kegyeleti tárgy, a nőé volt, aki - most derülhet ki - meghalt (ezért volt mozdulatlan s ezért vitték ki méltóságteljes lassúsággal), és ez a doboz maradt utána. Mikor pedig a két beazonosíthatatlan alak felfedi, hogy a doboz titkot rejt, a hátsó fal szalagcsíkjai között kíváncsi fejek jelennek meg. Eltűnnek, s velük együtt a két alak is bemegy a falba. A férfi, kezében a dobozzal, megsimogatja a fal mellől mellé lépett nő arcát, s miután néhány másodpercig mereven nézik egymást, a nő távozik, pillanatok múlva a férfi utána megy...

Vége a cirka nyolcpercnyi jelenetnek.

Szép volt, csak több mindent nem értettem, elsősorban azt, kik a férfi körüli alakok. Ha a színlap szerint akarunk tájékozódni, csak arra a következtetésre juthatunk, hogy ők a robbantóangyalok. Nagyszerűen hangzik, de hogy az elnevezés mit rejt, nem tudom. (Hasonlóképpen talányos a darab címe is!) Az sem bizonyos, hogy a férfi fájdalmát a fekete ruhás nő halála okozta, bár elképzelhető. A talányok ellenére, nem kétséges, érdeklődést keltő indítás.

De itt, sajnos, megtorpan az előadás, melynek folytatása számomra már csak talányos.

Az ismét elsötétedő színt ellepi a már látott csoport, a félhomályban mintha kísértetek lennének, akik per pillanat éppen díszletmunkásokként tevékenykednek. Ők húzzák be azt a különös alakú lila szekrényt (tervezői telitalálat lenne, ha tudnám, miért ilyen), amely a következő jelenetben kap szerepet. Mielőtt azonban erre sor kerülne, belép egy fekete ruhás erősen feminin viselkedő férfi (Balázs Áron), s tolókcocsiba ül. A szekrényben megjelenik egy komikus figura feje, a tolókcocsis felkel, a földre veti magát, fetreng, visszaül, körbekocsizza a szekrényt. Néhány kíváncsi fej jelenik meg a szalagok között, a tolókcocsis ismét feláll, most a szekrény forog, a tolókcocsis a szekrényhez lép, kinyitja, egy bőrdzsekit veszi ki, visszaül. Az előbb már látott komikus alak (Kovács Nemes Andor) kijön a szek-

rényből, óvatosan a tolókosci mögé settenkedik, s elüvölti magát, a tolókoscis megrémül, mire a bohócsipkás megsértődik, hiszen ő csak tréfált, viszsza akar menni a szekrénybe, most a tolókoscis ijeszti meg őt...

És itt végleg feladtam a megértést. Cirka negyed óra telt el, s most már illene tudni, mi miért történik, s kiket látunk...

Innentől már semmit sem akartam érteni, csak néztem. És nem titkolom, időnként élveztem is a látványt. Kevésbé a biobáj gyógyszerész nénit (Jankovics Andrea), aki a nevéhez illőnek vélte, hogy illetetnie kell a bájait. De az árnyjátékot vagy a sok-sok színes labdával tarkított (álom?)jelenetet igen. Valóban lenyűgöző látványt nyújtanak.

Az előadás minden további mozzanata hasonlóan leírható, de nem értelmezhető. Mert a látványnak nincs követhető gondolati vezérfonala (ez kizárólag a szöveg hibája!!!), hiába hallunk sommásnak tetsző, okos mondatokat, ezek, bár sok van, nem állnak össze sem történetté, még kevésbé bölcselletté.

Holott talán lenne egy motívum, ami meghatározó szerepet kaphatna: a doboz rejtette titok. Csakhogy a doboz, a doboz felnyitására való törekvés, a megismerés igénye s a dobozbeli titok megfejtése sem válik az előadás vezérfonalává. Időnként előkerül, foglalkoznak is vele, sikerül kinyitni, sokkal egyszerűbben, mint vélték, s talán az is kiderül, hogy nincs benne semmi. De ez nem válik filozófiai tapasztalattá. Holott nemcsak hogy tanulságos lenne, de visszamenőleg igazolhatná a groteszkre vett játékot is.

Mert kiderül(het)ne: minden, ami történik – sok hűhó semmiért.

Ehelyett egy másik mondás jut a néző eszébe: se füle, se farka.

Kár, mert ennyi energiával, amit ebbe az előadásba színház és színészek befektettek, remekművet lehetett volna csinálni.

A nézőnek állandóan az az érzése, hogy előtte csodálatos jelenetek játszódnak le, csak éppen nem érti, ezek miről szólnak. Ahogy nem érti azt sem, hogy a nagy igyekezettel ügyködő színészek miféle szerepekbe bújnak. Hiába drámázik a Pongrácz névre hallgató főszereplő (Huszta ezt, mint az utóbbi szerepeiben, rendre túlzásba viszi, kizárólag hangerővel véli megoldani, amire nem ártana figyelmeztetni!), hiába formálja árnyaltan a Joachim nevű feminin szélhámost Balázs Áron vagy multságosra a bohóc Gerlét Kovács Nemes Andor, veszi harsányan groteszkre a szereleméhes patikárius hölgyet Jankovics Andrea, játssza el az érző, ragaszkodó Estigmát Jaskov Melinda, próbálja értelmezni a színlap szerint Triumfátort Giricz Attila, jelenik meg három kis szerepben is figyelmetkeltően Faragó Edit, s vihognak, hancúroznak lelkesen a robbantóangyalok, ha...

Az írás kezdetén kétféle nézőt említettem, azt, aki érteni (is) akarja az előadást, s azt, akit a látvány is kielégít. Az utóbbi valóban kedvére néze-

lódhet. A látványt azonban kivétel nélkül mindenki élvezheti, ami a csodálatos díszletet tervező Csík György és a mozgást komponáló Lavró Gyenes Ildikó érdeme. Belegondolni is rossz, nélkülük mi lenne ebből a konfúzus, álmodern szövegből készült előadás.

VEREBES ERNŐ: TEREMTŐHADJÁRAT
ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ

Rendező: LÁSZLÓ Sándor

Színészek: HUSZTA Dániel f. h.,/ KŐRÖSI István, BALÁZS Áron, KOVÁCS NEMES Andor, JASKOV Melinda, GIRICZ Attila, JANKOVICS Andrea, FARAGÓ Edit, ELOR Emina f. h., FERENC Ágota f. h., FERENC Judit m. v., FIGURA Terézia, MOLNÁR Róbert f. h., NÉMET Attila, PONGÓ Gábor f. h.

Díszlet: CSÍK György m. v.; jelmez: JANOVICS Erika m. v.; zene: VEREBES Ernő; koreográfia: LAVRÓ GYENES Ildikó; dramaturg: GÓLI Kornélia.

tárlat tárlat tárlat tárlat tárlat tárlat tárlat tárlat tárlat tárlat tárlat tárlat

Náray István

Ördögszövő

Két művész és barát: Farkas Béla és Baranyi Károly.

Városi Múzeum, Szabadka; Art Gallery, Topolya

Egy új megközelítés szerint létrehozott, két művész azonos születési évét, barátságát, az azonos társadalmi körülményeket alapul vevő, a festő Farkas Bélát és a szobrász Baranyi Károlyt bemutató *Két művész és barát* című tárlat, Ninkov Kovačev Olga elképzelései alapján. Az ötlet első pillanatra bizarrnak, másodikra erőltetettnek tűnik. Némi fenntartással fogadtam a tárlatot, nem sok jóra számítottam a kiállítás kapcsán, tudván hogy két, művészetében, gondolatvilágában egymástól távol alkotó, eltérő felfogással és anyaggal dolgozó művész közös tárlata általában nem szokott sikerülni. A művek ilyenkor többnyire ütik egymást, a látvány gyakran siralmasan szedett-vedett, kényszeredett. A helyzet azonban ezúttal más.